

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการสอบสวนเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและ
ครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553¹

ร้อยตำรวจโทวิรัช มงคลไทร²

ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย การสอบสวนถือเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นกระบวนการที่มุ่งแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญา อันเป็นรากฐานสำคัญต่อการพิจารณาพิพากษาคดีในชั้นศาล และมีผลโดยตรงต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย แม้บทบัญญัติแห่งกฎหมายจะได้วางหลักเกณฑ์และขั้นตอนไว้โดยละเอียดพอสมควร แต่ในทางปฏิบัติกับพบปัญหาหลายประการ เช่น ความล่าช้าในการดำเนินคดี การใช้ดุลพินิจเกินขอบเขต หรือการไม่แจ้งสิทธิของผู้ต้องหาอย่างครบถ้วน ปัญหาดังกล่าวข้างต้นยังมีความซับซ้อน มากขึ้นเมื่อผู้ที่เข้าสู่กระบวนการสอบสวนเป็นเด็กหรือเยาวชน ซึ่งจำเป็นต้องได้รับ การปฏิบัติที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ ทั้งในด้านกฎหมาย วิธีการสอบสวน และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์สูงสุดของเด็กอย่างแท้จริง

การสอบสวนเด็กหรือเยาวชนในคดีอาญานั้น มีความละเอียดอ่อนและซับซ้อนกว่าการสอบสวนผู้ใหญ่ เนื่องจากเด็กยังอยู่ในช่วงวัยที่ไม่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา จึงมีความเสี่ยงสูงที่จะได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรมหากไม่ได้รับการคุ้มครองที่เหมาะสม กฎหมายไทย เช่น พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้กำหนดหลักเกณฑ์เฉพาะสำหรับการสอบสวนเด็ก ทั้งในเรื่องของการใช้สถานที่ที่เหมาะสม การจัดให้มีนักสังคมสงเคราะห์หรือผู้ปกครองร่วมรับฟัง การใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และการคุ้มครองสิทธิไม่ให้เด็กถูกซักถามในลักษณะที่บีบบังคับ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติกลับพบว่า การบังคับใช้กฎหมายในหลายพื้นที่ยังไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ส่งผลให้เด็กบางคนตกอยู่ในกระบวนการสอบสวนที่ขาดความเป็นมิตรและไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

หลักการของกระบวนการยุติธรรมที่เป็นมิตรกับเด็ก (Child-Friendly Justice) ได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าเป็นแนวทางสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะในฐานะผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือพยาน โดยเน้นให้เด็กได้รับการปฏิบัติอย่างเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สอดคล้องกับวัย และพัฒนาการของแต่ละบุคคล โดยหลักการนี้ได้รับการรับรองในเอกสารระหว่าง

---

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับบุคคลธรรมดาที่ถูกศาลสั่งให้เป็นบุคคลล้มละลาย โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์จรัล เต้งวิทยา และคณะกรรมการสอบ คือรองศาสตราจารย์ประเทือง ธิณิผล และรองศาสตราจารย์กำธร กำประเสริฐ

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดอุทัยธานี

ประเทศหลายฉบับ เช่น อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child หรือ CRC) และตามแนวปฏิบัติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมที่เป็นมิตรต่อเด็ก (Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice) ซึ่งได้ให้ความสำคัญและเน้นย้ำว่า การสอบสวนเด็กพึงดำเนินการในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ปราศจากการข่มขู่ คุกคาม บีบบังคับ หรือการใช้ถ้อยคำที่ยากเกินความเข้าใจ ของเด็ก ตลอดจนเปิดโอกาสให้เด็กสามารถมีส่วนร่วมในการให้ถ้อยคำหรือข้อมูล ได้อย่างเต็มศักยภาพ หลักการดังกล่าวยังกำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายตระหนักถึงผลกระทบทางจิตใจและพัฒนาการที่เด็กอาจได้รับจากการสอบสวน และต้องมุ่งลดความตึงเครียด ความหวาดกลัว หรือการตีตราที่อาจเกิดขึ้นตลอดกระบวนการ ประเทศไทยจะมีบทบัญญัติกฎหมายหลายฉบับที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในกระบวนการสอบสวนทางอาญา เช่น พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา ซึ่งได้กำหนดหลักการสำคัญ เช่น การจัดให้มีบุคคลที่เด็กไว้วางใจเข้าร่วมสอบสวน (มาตรา 75) การมีพนักงานอัยการและเจ้าหน้าที่สหวิชาชีพร่วมสอบปากคำ ในบางกรณี (มาตรา 133 ทวิ) และการแต่งตั้งที่ปรึกษาทางกฎหมาย (มาตรา 134/1) ตลอดจนการให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจว่ากล่าวตักเตือนเด็กและปล่อยตัวโดยไม่ฟ้องเมื่อเป็นความผิดครั้งแรก (มาตรา 69/1) อย่างไรก็ตาม แม้จะมีบทบัญญัติกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในชั้นสอบสวนอย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติยังปรากฏข้อจำกัดสำคัญหลายประการที่สะท้อนว่ากฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันยังขาด ความชัดเจน และไม่สามารถครอบคลุมปัญหาได้ในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะในเรื่องของหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติในขั้นตอนการสอบสวน ซึ่งบางบทบัญญัติมีลักษณะเป็นเพียงกรอบแนวคิดทั่วไป เช่น มาตรา 75 แห่งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ที่บัญญัติให้การสอบสวนเด็กต้องกระทำในสถานที่ที่เหมาะสม โดยไม่ปะปนกับผู้ต้องหาอื่น และใช้ภาษาที่เด็กสามารถเข้าใจได้ง่าย แต่กลับมิได้กำหนดลักษณะหรือเกณฑ์ของสถานที่ที่เหมาะสมนั้นไว้อย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงไม่ได้กำหนดคุณสมบัติหรือมาตรฐานของเจ้าหน้าที่ตามหลักสหวิชาชีพที่ต้อง เข้าร่วมในกระบวนการสอบสวนไว้อย่างชัดเจน ซึ่งส่งผลให้เกิดความแตกต่างในการตีความและการใช้ดุลพินิจในแต่ละท้องที่ นอกจากนี้ กฎหมายยังมิได้บัญญัติให้มีผู้เชี่ยวชาญ เช่น นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เข้าร่วมในกรณีที่เด็กตกเป็นผู้ต้องหาในคดีลหุโทษหรือความผิดเล็กน้อย ทั้งที่เด็กในกลุ่มนี้ก็มีความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบทางจิตใจหรือเผชิญความตึงเครียดจากกระบวนการสอบสวนไม่ต่างจากคดีร้ายแรง ซึ่งอาจขัดต่อหลักความเสมอภาคในการคุ้มครองสิทธิของเด็กในกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งบทบาทของพนักงานอัยการซึ่งถูกกำหนดให้เข้าร่วมสอบสวนในคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ ก็ยังไม่มี ความชัดเจนว่ามีหน้าที่เพียงร่วมอยู่ในการดำเนินการสอบสวนเท่านั้น หรือสามารถแสดงความเห็น คัดค้าน หรือเสนอแนวทางในการดำเนินการได้ด้วย ส่งผลให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพในการกำกับดูแลความเป็นธรรมของกระบวนการสอบสวน ขณะเดียวกัน แม้บทบัญญัติมาตรา 69/1 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 จะเปิดโอกาสให้พนักงานสอบสวนสามารถว่ากล่าวตักเตือนเด็กและ

ปล่อยตัวได้โดยไม่ต้องนำเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดี หากเป็นการกระทำผิดครั้งแรกและเด็กมีท่าทีสำนึกผิด แต่กลับไม่มีบทบัญญัติใดที่วางกลไกการฟื้นฟู ติดตาม หรือนำเด็กเข้าสู่ระบบคุ้มครองอย่างต่อเนื่องในกรณีที่ไม่ได้เข้าสู่การพิจารณาของศาล ซึ่งทำให้เด็กบางรายอาจหลุดออกจากระบบการดูแลของรัฐ และมีโอกาสกลับเข้าสู่วงจรของการกระทำผิดซ้ำในอนาคต จากข้อจำกัดทั้งหลายที่ปรากฏข้างต้นจึงสะท้อนให้เห็นว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน แม้จะแสดงเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิทธิเด็ก แต่ยังคงขาดความชัดเจนในทางปฏิบัติ ขาดการกำหนดกลไกและมาตรฐานที่เป็นรูปธรรม และไม่สามารถตอบสนองต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในระบบสอบสวนเด็กได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็ก ขัดต่อหลักกระบวนการยุติธรรมที่เป็นมิตรต่อเด็ก และไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนตามมาตรฐานสากล

ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า หลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 69/1 มาตรา 75 และมาตรา 133 ทวิ รวมถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ และมาตรา 134/1 ยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอ ไม่ครอบคลุมปัญหาต่าง ๆ ทำให้เกิดช่องว่างของกฎหมาย เกิดการถกเถียงตีความบทบัญญัติของกฎหมายไม่ตรงกัน มีการวางแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาไม่สอดคล้องกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว อีกทั้งยังก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่เด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้ต้องหา ซึ่งอาจไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมตามหลักยุติธรรมที่เป็นมิตรต่อเด็ก ตลอดจนผู้เสียหายที่เป็นเด็กเองก็อาจไม่ได้รับความคุ้มครองหรือได้รับผลกระทบจากระบวนการสอบสวนที่ไม่เหมาะสมเช่นเดียวกัน ผู้เขียนจึงได้ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบสวนเด็กและเยาวชนของไทย โดยมีประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

ปัญหาประการแรก บทบัญญัติเกี่ยวกับการสอบสวนเด็กตามมาตรา 75 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และมาตรา 133 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีความชัดเจนเพียงพอหรือไม่

ในการกำหนดมาตรฐานการสอบสวนเด็กให้สอดคล้องกับหลักกระบวนการยุติธรรมที่เป็นมิตรต่อเด็ก และศาลฎีกาได้วินิจฉัยวางบรรทัดฐานอย่างไร ในการตีความบทบัญญัติอันเป็นหลักการทั่วไปดังกล่าว แม้ว่ากฎหมายไทยจะแสดงเจตนารมณ์ชัดเจนในการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะในชั้นสอบสวน เช่น มาตรา 75 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ที่กำหนดให้การสอบสวนเด็กต้องกระทำในสถานที่ที่เหมาะสม ห้ามปะปนกับผู้ต้องหาอื่น และใช้ภาษาที่เด็กเข้าใจง่าย โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมทั้งมาตรา 133 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่กำหนดให้มีเจ้าหน้าที่รัฐเข้าร่วมในการสอบสวนเด็กผู้ต้องหา อย่างไรก็ดี บทบัญญัตินี้ทั้งสองมาตรานี้ กลับระบุไว้เพียงหลักการทั่วไป โดยมิได้ให้รายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับลักษณะของสถานที่ที่เหมาะสม แนวทางการซักถามที่คำนึงถึงวัยและพัฒนาการของเด็ก หรือการมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น นักจิตวิทยาเด็ก เข้าร่วมในการสอบสวนอย่าง

เป็นระบบ นอกจากนี้ มาตรา 133 ทวิ ยังไม่ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าร่วมสอบสวน ส่งผลให้การดำเนินการในทางปฏิบัติยังคงขึ้นอยู่กับดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ และอาจมีลักษณะเช่นเดียวกับการสอบสวนผู้ใหญ่ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสถานะและพัฒนาการของเด็ก โดยข้อจำกัดดังกล่าวสะท้อนผ่านแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10384/2558 ซึ่งศาลวินิจฉัยว่า การสอบปากคำเด็กโดยมีทนายความทั่วไปเข้าร่วม ไม่ใช่ “ที่ปรึกษาทางกฎหมาย” ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 134/1 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย และไม่อาจรับฟังคำให้การเป็นพยานหลักฐานได้ ศาลให้เหตุผลว่า ผู้ทำหน้าที่ที่ปรึกษาทางกฎหมายจะต้องเป็นผู้ผ่านการอบรมเฉพาะด้าน ไม่ใช่เพียงทนายทั่วไป ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของบุคลากรผู้มีความรู้เฉพาะในการสอบสวนเด็ก กรณีเช่นนี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ และทำให้เกิดคำถามตามมาว่าคดีประเภทใดจึงควรถือว่าเหมาะสมที่จะมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเข้าร่วมในการสอบสวน โดยเมื่อพิจารณาจากแนววินิจฉัยของศาลดังกล่าว จะเห็นได้ว่า แม้บทบัญญัติของกฎหมายจะมุ่งคุ้มครองสิทธิของเด็ก แต่การที่กฎหมายขาดรายละเอียดในทางปฏิบัติ และไม่มีการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และอาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิของเด็กในทางปฏิบัติโดยไม่เจตนา จึงทำให้เกิดปัญหาว่า มาตรา 75 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และมาตรา 133 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีความชัดเจนและครอบคลุมเพียงพอหรือไม่ในการกำหนดแนวทางและมาตรฐานการสอบสวนที่เป็นมิตรต่อเด็กตามหลักสากล และสามารถป้องกันไม่ให้เด็กได้รับผลกระทบทางจิตใจหรือเผชิญกระบวนการที่ไม่เหมาะสมกับวัยได้อย่างแท้จริงเพียงใด

ปัญหาประการที่สอง การสอบสวนเด็กหรือเยาวชนที่ตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาในคดีอาญา โดยเฉพาะในคดีลหุโทษหรือความผิดที่ไม่มีลักษณะร้ายแรง เช่น การแข่งรถในทางสาธารณะ การก่อเหตุรำคาญ หรือการกระทำผิดเล็กน้อยอื่น ๆ จำเป็นต้องมีนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมในการสอบสวนในทุกกรณีหรือไม่

แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 134/2 จะบัญญัติให้นำมาตรา 133 ทวิ มาใช้โดยอนุโลม ซึ่งกำหนดให้ต้องมีผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมสอบปากคำเด็กที่อายุไม่เกิน สิบแปดปี แต่กลับจำกัดการบังคับใช้เฉพาะในบางกรณีเท่านั้น เช่น ความผิดเกี่ยวกับเพศ ชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ หรือเมื่อเด็กเป็นผู้ร้องขอ จึงมิได้ครอบคลุมถึงความผิดทุกประเภท โดยเฉพาะความผิดที่แม้จะไม่มีลักษณะรุนแรง แต่ก็อาจส่งผลกระทบต่อทางจิตใจหรือก่อให้เกิดภาวะความเครียดแก่เด็กได้เช่นเดียวกัน ขณะเดียวกัน แม้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 31 จะให้อำนาจแก่ศาลในการเรียกผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ มาให้คำปรึกษาในระหว่างการพิจารณาคดีเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก แต่ในชั้นสอบสวนกลับยังไม่มียกเว้นบทบัญญัติที่บัญชาการให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมอย่างเป็นข้อบังคับในคดีที่ไม่มีลักษณะร้ายแรง ซึ่งทำให้การคุ้มครองสิทธิของเด็กในชั้นสอบสวนยังอยู่ภายใต้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ และอาจไม่สอดคล้องกับหลักความเสมอภาคและความเป็นมิตรต่อเด็กตามแนวทางสากล อีก

ทั้งแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3432/2557 ซึ่งเกี่ยวกับคดีแข่งรถในทางสาธารณะ ได้วินิจฉัยว่า แม้นักงานสอบสวนจะมีได้จัดให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมการสอบสวนผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็ก แต่ก็ยังสามารถรับฟังคำให้การนั้นเป็นพยานหลักฐานได้ เนื่องจากมิใช่ความผิดที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีบุคลากรดังกล่าวเข้าร่วม และผู้ต้องหาเองก็มีได้ร้องขอให้มีบุคคลใดเข้าร่วมการสอบสวน จากคำพิพากษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า แม้ความผิดจะไม่มีลักษณะร้ายแรงตามบทบัญญัติของกฎหมาย แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า การสอบสวนอาจมีผลกระทบต่อสภาพจิตใจและความเข้าใจของเด็กได้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะเมื่อเด็กยังอยู่ในวัยพัฒนาและอาจขาดทักษะในการปกป้องสิทธิของตนเอง จึงก่อให้เกิดข้อสงสัยตามมาว่า กฎหมายไทยควรบัญญัติให้มีผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมในการสอบสวนเด็กหรือเยาวชนในทุกกรณี แม้นในคดีลหุโทษหรือความผิดเล็กน้อย เพื่อสร้างหลักประกันสิทธิที่เท่าเทียมและครอบคลุมสำหรับเด็กอย่างแท้จริงหรือไม่

ปัญหาประการที่สาม ขอบเขตบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนเด็ก และเยาวชนยังคงไม่ชัดเจนตามมาตรา 133 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าเป็นเพียงการเข้าร่วมในลักษณะของผู้สังเกตการณ์ หรือมีอำนาจแสดงความเห็น คัดค้าน หรือควบคุมการดำเนินการสอบสวนบางประการได้ด้วยหรือไม่

แม้บทบัญญัติดังกล่าวจะกำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีพนักงานอัยการร่วมอยู่ในการสอบปากคำเด็กที่เป็นผู้เสียหายหรือพยานในคดีบางประเภท เช่น ความผิดเกี่ยวกับเพศ ชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ทรัพย์สิน ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ และความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการค้าประเวณี การค้ามนุษย์ และสถานบริการ ตลอดจนคดีที่มีอัตราโทษจำคุกซึ่งเด็กเป็นผู้ร้องขอ แต่ก็ไม่ได้บัญญัติหน้าที่หรืออำนาจของพนักงานอัยการไว้อย่างชัดเจน ส่งผลให้บทบาทของพนักงานอัยการในกระบวนการสอบสวนเด็กอาจมีเพียงการเข้าร่วมโดยไม่มีอำนาจในการแสดงความคิดเห็นหรือควบคุมขั้นตอนการสอบสวนได้อย่างชัดเจน ทั้งที่บทบัญญัตินี้มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิเด็กในคดีร้ายแรง โดยเฉพาะ หากไม่มีการกำหนดขอบเขตหน้าที่ของพนักงานอัยการให้ชัดเจน ก็อาจทำให้การเข้าร่วมในการสอบปากคำเด็กไม่สามารถช่วยสร้างความเป็นกลาง หรือส่งเสริมให้การสอบสวนดำเนินไปอย่างเหมาะสมและเป็นธรรมได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังอาจทำให้การทำงานร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และเจ้าหน้าที่สหวิชาชีพเกิดความไม่ชัดเจน โดยเฉพาะในกรณีที่มีความเห็นต่างเกี่ยวกับวิธีการสอบสวน หรือความเหมาะสมของสถานที่และสภาพแวดล้อมที่ใช้สอบปากคำเด็ก ซึ่งยิ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่กฎหมายยังไม่ได้วางหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนว่า ในกรณีที่ต้องมีพนักงานอัยการร่วมสอบปากคำตามมาตรา 133 ทวิ นั้น พนักงานอัยการควรมีบทบาทเพียงใดและอย่างไร แม้แนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 837/2563 จะวางหลักว่าการสอบสวนเด็กที่มีพนักงานอัยการและสหวิชาชีพร่วมอยู่ด้วย พร้อมมีการบันทึกภาพและเสียงไว้ ถือเป็น การสอบสวนที่ชอบด้วยกฎหมาย แม้ไฟล์ภาพและเสียงจะเสียหายภายหลัง ก็ไม่ทำให้การสอบสวนเสียไป ซึ่งแสดงให้เห็นว่าศาลให้ความสำคัญกับการมีสหวิชาชีพ แต่ไม่ได้อธิบายบทบาทหน้าที่ของพนักงานอัยการไว้อย่างชัดเจน อีกทั้งคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7827/2560 ยังได้วางแนววินิจฉัยไว้ว่า การมีพนักงานอัยการร่วมสอบปากคำเด็กตาม

มาตรา 133 ทวิ เป็นเพียงข้อบังคับเฉพาะกรณีตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น และไม่จำเป็นต้องมีในคดีที่ไม่อยู่ในขอบเขตของบทบัญญัติดังกล่าว หรือในกรณีที่เด็กไม่ได้ร้องขอ ซึ่งยิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความไม่ชัดเจนของกฎหมายว่า ในกรณีที่เข้าข่ายตามมาตรา 133 ทวิ นั้น พนักงานอัยการมีบทบาทหน้าที่ที่ได้อย่างแท้จริงในกระบวนการสอบสวน ซึ่งการที่กฎหมายมิได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของพนักงานอัยการ ไว้โดยชัดเจนเช่นนี้อาจส่งผลให้เกิดความไม่ตรงกันในการรับรู้หรือการตีความบทบาทและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อันส่งผลให้การดำเนินกระบวนการสอบสวนขาดความสอดคล้องและต่อเนื่อง และอาจไม่สามารถคุ้มครองสิทธิของเด็กได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งนำไปสู่ข้อสงสัยว่า กรณีเช่นนี้ยังอาจถือได้หรือไม่ว่าเป็นการสอบสวนที่เป็นมิตรต่อเด็กตามหลักสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริงหรือไม่

ปัญหาประการที่สี่ บทบัญญัติกฎหมายไทยในปัจจุบันมีความเพียงพอหรือไม่ในการกำหนดกลไกการฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการสอบสวนทางอาญา โดยเฉพาะในกรณีที่เด็กได้รับการปล่อยตัวโดยไม่ถูกดำเนินคดีตามมาตรา 69/1 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

ซึ่งแม้กฎหมายดังกล่าวจะสะท้อนแนวคิดเรื่องมาตรการทางเลือกแทนการดำเนินคดีอาญา และมุ่งเน้นการคุ้มครองสิทธิเด็ก โดยเปิดโอกาสให้พนักงานสอบสวนสามารถว่ากล่าวตักเตือนและปล่อยตัวเด็กได้ในกรณีที่เป็นการกระทำผิดครั้งแรก หากเด็กสำนึกผิดและมีผู้ปกครองดูแลได้ แต่กลับยังไม่มียกเว้นบทบัญญัติที่กำหนดกลไกการฟื้นฟูอย่างเป็นระบบสำหรับเด็กในกลุ่มนี้ ขณะที่บทบัญญัติมาตรา 86 ถึง 94 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้กำหนดกลไกการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูอย่างครอบคลุม สำหรับกรณีที่เด็กเข้าสู่กระบวนการฟ้องร้องหรือศาลเห็นควรให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู แต่บทบัญญัติเหล่านี้กลับไม่มีผลบังคับใช้กับเด็กที่ได้รับการปล่อยตัวโดยไม่ฟ้อง ทำให้ในทางปฏิบัติ เด็กที่มีได้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาในชั้นศาลอาจขาดโอกาสในการฟื้นฟูทางจิตใจ การแนะนำด้านการศึกษา การฝึกอาชีพ หรือการติดตามพฤติกรรม เพื่อป้องกันการกลับเข้าสู่กระบวนการอาชญากรรมซ้ำ โดยไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1656/2567 ยังได้วางหลักว่า รายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเยาวชนของสถานพินิจตามมาตรา 131 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อเสนอข้อมูลเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ และสิ่งแวดล้อมของเด็กหรือเยาวชนเพื่อประกอบการพิจารณากำหนดมาตรการทางกฎหมายในชั้นศาลเท่านั้น โดยไม่สามารถนำมาใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานเพื่อวินิจฉัยข้อเท็จจริงในประเด็นการทำความผิดของจำเลยได้ และจะจัดทำเฉพาะในกรณีที่คดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลเท่านั้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของระบบการรายงานและการฟื้นฟูที่มีลักษณะจำกัดอยู่เพียงในชั้นศาล และมีได้ครอบคลุมถึงเด็กที่ได้รับการปล่อยตัวโดยไม่ฟ้องตามมาตรา 69/1 แต่อย่างไรก็ดี เด็กในกลุ่มนี้จึงอาจไม่มีโอกาสได้รับการประเมินสภาพจิตใจหรือพฤติกรรม ไม่มีแนวทางฟื้นฟูหรือบูรณาการเข้าสู่ระบบคุ้มครองสวัสดิภาพ ตลอดจนขาดกลไกในการติดตามและส่งเสริม

ให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา ครอบครัว หรือชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ จึงเกิดคำถามตามมาว่า บทบัญญัติกฎหมายไทยที่มีอยู่ในปัจจุบันเพียงพอหรือไม่ในการรองรับกลุ่มเด็กที่พ้นจากระบวนการสอบสวน โดยไม่ถูกฟ้อง เพื่อให้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างปลอดภัย ปราศจากการตีตราทางสังคม และไม่กลับเข้าสู่วงจรอาชญากรรมซ้ำอีกครั้ง ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของกระบวนการยุติธรรมที่เป็นมิตรต่อเด็กตามหลักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับบุคคลธรรมดาที่ถูกศาลสั่งให้เป็นบุคคลล้มละลาย ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

2.1 ในประเด็นปัญหาความไม่ชัดเจนของมาตรฐานการสอบสวนเด็ก ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 75 กับหลักสากลว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมที่เป็นมิตรต่อเด็ก

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการสอบสวนเด็กและเยาวชน มีรากฐานมาจากหลักสิทธิมนุษยชนและแนวคิดที่ว่ากระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กต้องแตกต่างจากของผู้ใหญ่ ทั้งในด้านวิธีการ สถานที่ บุคลากร และหลักประกันสิทธิต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการฟื้นฟูพฤติกรรม และพัฒนาการทางจิตใจของเด็ก และคืนเด็กกลับสู่สังคมอย่างมีคุณภาพ หลักการดังกล่าวได้รับการรับรองผ่านเอกสารระหว่างประเทศ เช่น อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 (Convention on the Rights of the Child หรือ CRC) กฎแห่งกรุงปักกิ่ง (The Beijing Rules)³ แนวทางสหประชาชาติเพื่อการป้องกันการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน (Riyadh Guidelines) และกฎของสหประชาชาติว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งถูกกลืนรองเสริมภาพ (Havana Rules) ซึ่งล้วนเน้นให้กระบวนการสอบสวนเด็กต้องเคารพศักดิ์ศรีของเด็ก หลีกเลี่ยงการบีบบังคับ ลดการสอบปากคำซ้ำซ้อน และจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางร่วมในทุกขั้นตอน

ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาความไม่ชัดเจนของมาตรฐานการสอบสวนเด็ก ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 75 กับหลักสากลว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมที่เป็นมิตรต่อเด็ก จึงเห็นควรให้มีการแก้ไข ดังนี้

เพิ่มเติม พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 75/1 ดังนี้

---

³CJ CJ, **Juvenile Justice History** [Online], Available URL: <https://www.cjcj.org/history-education/juvenile-justice-history>, 2013 (April, 23).

“ในการสอบสวนเด็กหรือเยาวชน พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีสถานที่สอบสวนที่มีลักษณะเป็นมิตรต่อเด็ก โดยมีบรรยากาศที่ปลอดภัย ไม่ก่อให้เกิดความหวาดกลัวหรือความรู้สึกถูกข่มขู่ ทั้งนี้ ให้พิจารณาตามอายุ เพศ สภาพจิตใจ และความสามารถในการเข้าใจของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ”

เพิ่มเติม พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 75/2 ดังนี้

“ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงของการสอบสวนเด็กหรือเยาวชน โดยตลอดกระบวนการ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยที่ไม่อาจจัดให้มีการบันทึกได้ โดยต้องจัดทำรายงานเหตุผลประกอบ ทั้งนี้ การบันทึกภาพและเสียงดังกล่าวให้ใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

เพิ่มเติม พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 75/3 ดังนี้

“ให้ที่ปรึกษากฎหมายที่เข้าร่วมในการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนตาม มาตรา 75 วรรคสอง ต้องเป็นผู้ที่ผ่านการอบรมเฉพาะด้านเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก พัฒนาการของเด็ก และกระบวนการยุติธรรมที่เป็นมิตรต่อเด็ก ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และคุณสมบัติที่กำหนดในกฎกระทรวงของ กระทรวงยุติธรรม

ที่ปรึกษากฎหมายตามวรรคหนึ่ง มีหน้าที่ให้คำแนะนำทางกฎหมาย คຸ້ມครองสิทธิของเด็กหรือเยาวชน และดูแลให้กระบวนการสอบสวนเป็นไปโดยคำนึงถึงสภาพจิตใจของเด็กหรือเยาวชนในระหว่างการสอบสวน โดยมีอำนาจทักท้วงหรือเสนอให้แก้ไขกระบวนการสอบสวนที่ไม่เหมาะสมได้”

2.2 ในประเด็นปัญหาการไม่มีข้อบังคับให้มันักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมในการสอบสวนเด็กในคดีที่ไม่มีลักษณะร้ายแรง ตามมาตรา 134/2 ประกอบมาตรา 133 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

จากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศ เช่น ประเทศเยอรมนีและนิวซีแลนด์ พบว่าทั้งสองประเทศได้กำหนดมาตรฐานการสอบสวนเด็กไว้ในระดับที่ชัดเจนทั้งเชิงนิติบัญญัติและปฏิบัติ โดยในเยอรมนีได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติกระบวนการยุติธรรมเยาวชน (JGG)⁴ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (StPO) ซึ่งระบุถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับการสอบสวนเด็กไว้อย่างละเอียด ทั้งในเรื่องอายุ สภาพจิตใจ และการจัดให้มันักจิตวิทยาเข้าร่วม ในขณะที่นิวซีแลนด์ใช้หลักผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก

⁴Frieder Duenkel, “Youth Justice in Germany,” in Oxford Handbooks Online (Jan 2016), pp. 25.

เป็นแกนกลาง โดยบัญญัติไว้ใน Oranga Tamariki Act 1989 และรับรองสิทธิเฉพาะใน Bill of Rights Act 1990 รวมถึงส่งเสริมการใช้การประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conference) เพื่อหลีกเลี่ยงการดำเนินกระบวนการสอบสวนทางการ ซึ่งเป็นการลดผลกระทบทางจิตใจของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขั้นตอน
 ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการไม่มีข้อบังคับให้มือนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์
 เข้าร่วมในการสอบสวนเด็กในคดีที่ไม่มีลักษณะร้ายแรง ตามมาตรา 134/2 ประกอบมาตรา 133 ทวิ แห่ง
 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงเห็นควรให้มีการแก้ไข ดังนี้

เพิ่มเติม พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว
 พ.ศ. 2553 มาตรา 75/4 ดังนี้

“ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายซึ่งมีอายุไม่เกินสิบแปดปีบริบูรณ์ ให้
 พนักงานสอบสวนจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น นักจิตวิทยาเด็ก หรือนักสังคมสงเคราะห์ที่ผ่านการ
 อบรมเฉพาะด้าน เข้าร่วมในการสอบสวนทุกครั้ง เพื่อช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ และดูแลสภาพจิตใจของเด็ก
 หรือเยาวชนตลอดกระบวนการสอบสวน

เว้นแต่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วนซึ่งไม่อาจจัดหาบุคคลดังกล่าวได้ทันเวลา ให้พนักงานสอบสวน
 จัดทำบันทึกเหตุผลและรายงานต่อศาลภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่สอบสวนเสร็จสิ้น

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขของเหตุจำเป็นเร่งด่วนตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามที่กำหนด
 ในกฎกระทรวงของกระทรวงยุติธรรม”

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ จากเดิมที่บัญญัติว่า

“ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการ
 ชุมนุมต่อสู้ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรรโชก ชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ตามประมวลกฎหมาย
 อาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วย
 มาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ หรือ
 คดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีร้องขอ การถาม
 ปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ให้พนักงานสอบสวนแยกกระทำเป็นส่วนสำคัญ
 สถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้มือนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และ
 พนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำเด็กนั้น และในกรณีที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็น
 ว่าการถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใด อาจจะมีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง ให้พนักงาน
 สอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงาน

สอบสวน โดยมีให้เด็กได้ยื่นคำถามของพนักงานสอบสวนและห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการทราบ รวมทั้งแจ้งให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กทราบถึงสิทธิตามวรรคหนึ่งด้วย

นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือพนักงานอัยการที่เข้าร่วมในการถามปากคำอาจถูกผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กตั้งรังเกียจได้ หากมีกรณีดังกล่าวให้เปลี่ยนตัวผู้นั้น

ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 139 การถามปากคำเด็กตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำดังกล่าวซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยาน

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำพร้อมกันได้ ให้พนักงานสอบสวนถามปากคำเด็กโดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งตามวรรคหนึ่งอยู่ร่วมด้วยก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอนบุคคลอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวน และมีให้ถือว่าการถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กในกรณีดังกล่าวที่ได้กระทำไปแล้วไม่ชอบด้วยกฎหมาย”

แก้ไขเพิ่มเติมโดยให้เพิ่มข้อความในวรรคท้าย มาตรา 133 ทวิ ดังนี้

“บทบัญญัติในมาตรานี้ ให้นำไปใช้บังคับโดยอนุโลมแก่กรณีของเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้ต้องหาด้วย ไม่ว่าคดีนั้นจะมีลักษณะร้ายแรงหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กได้รับความคุ้มครองทางจิตใจ และสามารถใช้สิทธิตามกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเป็นธรรม”

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/2 จากเดิมที่บัญญัติว่า

“ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 133 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี”

แก้ไขเพิ่มเติมโดยให้เพิ่มข้อความในมาตรา 134/2 วรรคสอง ดังนี้

“การสอบสวนเด็กหรือเยาวชนตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าการมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กไว้วางใจ และพนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวน เป็นสิทธิของเด็กโดยไม่ต้องร้องขอ และเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องดำเนินการ โดยไม่เลือกปฏิบัติ”

2.3 ในประเด็นปัญหาความไม่ชัดเจนของบทบาทพนักงานอัยการในการสอบสวนเด็กและเยาวชนตามมาตรา 133 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ จากเดิมที่บัญญัติว่า

“ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการ ชุมนุมต่อสู้ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรรโชก ชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ตามประมวลกฎหมาย อาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วย มาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ หรือ คดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีร้องขอ การถาม ปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ให้พนักงานสอบสวนแยกกระทำเป็นส่วนคดีใน สถานที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และ พนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำเด็กนั้น และในกรณีที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็น ว่าการถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใด อาจจะมีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง ให้พนักงาน สอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงาน สอบสวน โดยมีให้เด็กได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวนและห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้ง โดยไม่มี เหตุอันสมควร

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการทราบ รวมทั้งแจ้งให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กทราบถึงสิทธิตาม วรรคหนึ่งด้วย

นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือพนักงานอัยการที่เข้าร่วมในการถามปากคำอาจถูก ผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กตั้งรังเกียจได้ หากมีกรณีดังกล่าวให้เปลี่ยนตัวผู้นั้น

ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 139 การถามปากคำเด็กตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการ บันทึกภาพและเสียงการถามปากคำดังกล่าวซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยาน

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำพร้อมกันได้ ให้พนักงานสอบสวนถาม ปากคำเด็กโดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งตามวรรคหนึ่งอยู่ร่วมด้วยก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอนบุคคลอื่น ไว้ในสำนวนการสอบสวน และมีให้ถือว่าการถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กในกรณีดังกล่าวที่ ได้กระทำไปแล้วไม่ชอบด้วยกฎหมาย”

แก้ไขเพิ่มเติมโดยให้เพิ่มข้อความในวรรคหก มาตรา 133 ทวิ ดังนี้

“ในการถามปากคำเด็กตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานอัยการที่เข้าร่วมมีหน้าที่กำกับดูแลให้การ ถามปากคำเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายและคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก โดยมีอำนาจแสดงความ คิดเห็น ให้คำแนะนำ หรือทักท้วงการถามปากคำหรือการกระทำใด ๆ ที่อาจกระทบกระเทือนต่อสิทธิ สภาพ

จิตใจ หรือพัฒนาการของเด็ก หากพนักงานสอบสวนไม่ดำเนินการตามคำทักท้วง ให้พนักงานอัยการบันทึกเหตุผลไว้ในสำนวนการสอบสวน และรายงานต่อพนักงานอัยการผู้บังคับบัญชาเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป”

2.4 ในประเด็นปัญหาข้อจำกัดของกลไกการฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวโดยไม่ฟ้อง ในชั้นสอบสวนตามมาตรา 69/1 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เห็นควรให้มีการแก้ไข

เพิ่มเติมพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 69/3 บัญญัติว่า

“ในกรณีที่พนักงานสอบสวนมีคำสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 69/1 ให้พนักงานสอบสวนแจ้งข้อมูลของเด็กหรือเยาวชนผู้นั้น พร้อมด้วยพฤติการณ์แห่งการ กระทำความผิด และข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องแก่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หรือสำนักงานคุ้มครองเด็กในพื้นที่โดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ เพื่อให้หน่วยงานดังกล่าวใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาดำเนินการให้ความช่วยเหลือและจัดทำแผนการฟื้นฟูเบื้องต้นแก่เด็กหรือเยาวชนรายนั้น”

เพิ่มเติมพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 69/4 บัญญัติว่า

“ให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หรือสำนักงานคุ้มครองเด็กที่ได้รับแจ้งตามมาตรา 69/3 มีหน้าที่ดำเนินการประเมินสภาพจิตใจ พฤติกรรม สภาพครอบครัว และความจำเป็นอื่นใดของเด็กหรือเยาวชน โดยรอบด้าน ร่วมกับเด็กหรือเยาวชนและผู้ปกครอง แล้วจัดทำแผนการช่วยเหลือหรือแผนการบำบัดฟื้นฟูเฉพาะราย ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนด โดยแผนดังกล่าวให้รวมถึงแนวทางการติดตามผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และให้ถือว่าเป็นมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก”

เอกสารอ้างอิง

CJ CJ, **Juvenile Justice History** [Online], Available URL:

<https://www.cjcj.org/history-education/juvenile-justice-history>, 2013 (April, 23).

Frieder Duenkel, "Youth Justice in Germany," in Oxford Handbooks Online (Jan 2016), pp. 25.